

P VII 14

CESTIUNEA
FRONTIEREI BANATULUI

DISCURS

ROSTIT ÎN

ȘEDIȚA DELA 26 DECEMBRIE 1923

A

ADUNĂRII DEPUTAȚILOR

DE

ION T. H. FLORESCU

DEPUTAT DE COHALM
FOST MINISTRU

BUCUREȘTI

—
IMPRIMERIA STATULUI
1924

~~12962/61~~

~~Nr. 1511~~

CEȘTIUNEA FRONTIEREI BANATULUI

DISCURS

ROSTIT ÎN

B317671

ȘEDINȚA DELA 26 DECEMBRIE 1923

A

ADUNĂRII DEPUTAȚILOR

DE

ION TH. FLORESCU

DEPUTAT DE COHALM
FOST MINISTRU

BUCUREȘTI

IMPRIMERIA STATULUI
1924

~~11165~~

~~12967/67~~

32 F (K 44) (042)

41/R) "1919"

(R44) (0: 341)

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITĂȚII
BUCUREȘTI
COTA U1 480 979

1268/05

B.C.U. Bucuresti

C200510413

Marele Român 7. 7. C. Nicolae

care prin intrare în
matrușică, a lăsat Serchia
Sceptata Banatului
într-o presă în vitor
Domnilor deputați.

Nu m'am urcat la această tribună ca să
arce am adorat, n'am venit aci nici pen-
tru ca să ranimez disensiunile regretabile
dintre partide și nici pentru ca să înviez
o rană pe care timpul o va strânge încet,
încet, dar oricât o va strânge, ea va ră-
mâneă pentru totdeauna dureroasă pen-
tru sensibilitatea sufletului românesc.
(Aplause).

Cred că pot, în numele tuturor priete-
nilor și colegilor din partidul din care
am onoare să fac parte, să declar încă
dela început, că în chestiunea Banatului,
o mare nedreptate s'a făcut neamului și
poporului românesc! (Aplause).

Trebuie să ne mângăem însă, d-lor, cu
vorbele nemuritorului Mihalache Kogălni-
ceanu, care într'un discurs dela 1862,
spunea: »Dreptatea nu piere, ca și tru-
pul lui Christos, ea se poate îngropă, dar
ca Isus Christos, Dumnezeu, ea înviază
într'o zi«. (Aplause).

Acestea spuse, d-lor, mă găsesc aci,
pentru ca să discut cu d-voastre într'o

Se izbindă

on Th. Flor

4

atmosferă pe care o dorim cât de înălțătoare și cu obiectivitatea cu care cei mai mulți dintre d-voastre ați vorbit, să discut unele concepțiuni ce mi se par greșite, să rectific unele exagerațiuni și să trag unele concluziuni.

D-lor, îmi vine foarte greu să vorbesc astăzi pentru că am fost—și acest lucru trebuie să-l știți cea mai mare parte din d-voastre—unul din luptătorii modești dar hotărâți, entuziaști și sinceri, în chestiunea integrității Banatului. (Aplauze).

În țară, după întoarcerea din Franța, ca și acolo, împreună cu alți colegi, am susținut în meetinguri foarte populate, drepturile noastre sfinte și imprescriptibile asupra întregului Banat, arătând înaintea de a semnă tratatul, că România și Serbia se găsesc în postura celor două mame legendare, cari amândouă cer acelaș copil și când aliații au voit să taie copilul, să trunchieze Banatul, mama adevărată a țipat mai tare, aceasta a fost România. (Aplause).

Această comparație am făcut-o într'o întrunire populară și precum astă seară vibrați evocând-o, tot așa și altă dată, opinia publică aplaudă frenetic această comparație, care răspunde stării sulețești de care eră animată. Din nenorocire înțelepții de azi n'au imitat gestul împăratului Solomon.

M'am dus în Banat, am vorbit la Lu-goș de »Gloriosul invalid cu picioarele tăiate« și sunt sufletește foarte angajat. Astăzi ca și odinioară : orice s'ar întâmplă, eu afirm că în sufletul românesc a rămas în chestiunea aceasta o durere vie și o protestare eternă. (Aplause).

Dar, d-lor, cei mai mulți din oratorii cari au venit la această tribună, au căutat să facă operă cu aparență de istorie. Cicerone spune că »istoria este operă de orator«, dar Cicerone ce orator eră ! Eu cred însă, d-lor, că atunci când avem în țară și în Parlament un istoric mare și un orator de talent ca d. Iorga, ar fi fost mai bine să-l ascultăm numai pe dânsul și să nu facem noi istorie, așa cum dorim noi, cu patima și lipsa noastră de perspectivă într'o chestiune care are nevoie de multă imparțialitate și mai ales de lipsa oricărei preocupări politice de partid.

Cine a dat exemplul cel rău ? Când d. ministru de externe a depus acest protocol, noi cei din majoritate, am fost blânzi și corecți, n'am acuzat pe nimeni și n'am venit să răscolim nici o patimă.

Recunoașteți cu toții că primele focuri s'au tras din rândurile opoziției. Noi nu facem de cât să ripostăm celor cari ne provoacă. Am fost modești, dar nu putem fi timizi. S'a pus la cale o adevărată

alarmare publică. S'a denaturat adevărul și zile întregi ne-ați ținut în digresiuni și diversiuni. (Aplause).

Din dorința ascunsă d'a ridică opinia publică contra noastră, ați împins desbaterea, dela o chestiune cu proporții foarte reduse, la o pagină tragică de istorie noțională.

Ați întors faptele cu 4 ani înapoi, aducând pe tapet aceia ce nu erà la ordinea zilei. Ați adus cu abilitate în discuție chestiunea pierderii unei părți din Banat, când este știut cine este vinovat de această pierdere: acela care a iscălit acum 4 ani tratatul dela Sèvres, sau acela care s'a declarat gata să-l iscălească.

Când m'am înscris la cuvânt voiam să zic câteva vorbe despre cele câteva comune cari se schimbă la o frontieră dejă din nenorocire stabilită. Dar oratorii opoziției au voit să pună în discuție și marea chestiune a pierderii Banatului și să stabilească responsabilitățile.

Declarația violentă a partidului național contra guvernului, pe această chestiune, mi-a făcut impresia unei frumoase draperii de cinstit și cald patriotism, sub care se ascunde o tactică de partid și o spadă ascuțită de toreador! (Aplause).

D-lor, am rămas cu toții surprinși când am văzut că întreaga presă de opoziție

vorbește de sacrificarea Banatului. Am rămas surprinși că întruniri se fac în țară și se caută pe această chestiune să se ațâțe patimele și să se arunce răspunderea tocmai asupra celor cari au avut cea mai curată și patriotică atitudine în chestiunea Banatului. Trebuie să spunem dela început că aceasta este o îndrăzneală în versiune de roluri, pe cari suntem datori să o denunțăm dela această tribună. Acela care a deschis focul cu mai multă violență este un bătrân tactician tachist, un vechiu prieten al meu, d. Pavelică Brătășanu. D-sa a ținut tribuna 2 zile și cu sunete ascuțite de primă violină a afirmat dezordonat lucruri cari nu trebuiesc lăsate fără a fi rectificate. D-sa care este un vechi parlamentar ar fi trebuit să aibă tactul să nu scormonească această tristă epopee a pierderii Torontalului, care pe sfânta dreptate se poate întoarce tocmai împotriva unui om pe care l-a idolatrizat.

D. Pavel Brătășanu : D-le Florescu, vă aduceți aminte, că am fost provocat de d. Duca, care a lăsat să se înțeleagă că culpabil este Take Ionescu, altminteri nu făceam aceasta.

D. Ion Th. Florescu : D-lor deputați, d. Brătășanu a precizat două fapte, pe cari voiesc să le discut, fiindcă sper încă că d-sa este un om de bună cre-

dință. Indată ce i se vor reaminti faptele ce s'au produs la Paris, d-sa nu poate să persiste în greșelile pe cari le-a făcut la această tribună. Două zile deiarândul d. Brătășeanu a încercat să facă operă de istorie. In vechea Veneție, istoria eră scrisă de sclavi. Cei de azi ar trebui să ne liberăm mai întâiu de jugul afecțiunilor și prieteniiilor noastre, dacă avem pretenția a scrie pagini istorice adevărate.

D. Pavel Brătășanu vorbește ca un bătrân amorezat de Take Ionescu, și ca un dușman înverșunat de Ionel Brătianu.

Ce fel de istorie nepărtinitoare este aceasta ?

Mai întâiu d-sa a afirmat că pierderea unei părți a Banatului se datorește lipsei de propagandă printre Aliați a guvernului liberal al lui Ion I. C. Brătianu.

Să fie oare aceasta adevărat ?

Am fi niște lași dacă, acei cari am fost cu d. Brătășanu în refugiu la Paris, am lăsa să se falsifice în acest chip adevărul.

D. Brătășanu cade dela început într'o mare contradicere. După ce afirmă că guvernul Brătianu a neglijat propaganda, își face auto-apologia, vorbind de activitatea sa la Paris și laudă o listă întregă de profesori universitari și parlamentari, cari au scris în ziarul „La Roumanie“ ce apareă odată pe săptămână la Paris și

cari erau cei mai mulți profesori și parlamentari ai partidului liberal. (Aplause).

Cine a trimis la Paris pe acești profesori și deputați cari au făcut propagandă chiar și în ziarul d-lui Pavlică Brătășanu? Guvernul d-lui Brătianu. (Aplause).

De ce vă plângeți atunci? Este adevărat că d-voastră ați avut un rol frumos, ați cheltuit cu propaganda și ați însuflețit pe mulți la treabă. Mulțumiți-vă cu atât.

D. Pavel Brătășanu: Și eu de d-ta am spus acelaș lucru. (Haritate). Eu personal nu atac pe nimeni, am spus că eră un relâche câte odată, care eră sub influența nefastă a lui Victor Antonescu.

D. Ion Th. Florescu: A! acum băteți în retragere și schimbați tonul! Prefer această. Rămâne stabilit că propaganda s'a făcut, căci d-voastră vă laudați cu dânsa. Ce importă cine a făcut-o? Țara a profitat și deci nu din această cauză s'a pierdut Torontalul. (Aplause).

Dar, d-lor, onoratul reprezentant al partidului național a examinat numai o latură a acestei propagande și eu doresc să profit de această ocaziune ca să aduc un omagiu calduros în fața d-voastră și acelor inimoși francezi, cari au fost alături cu noi totdeauna în susținerea idealului nostru național. (Aplause pe băncile majorității).

De ce să ne lăudăm numai noi aci și să nu reamintim cu acest prilej pe acei amici buni ai românilor, cari în situațiuni mult mai importante decât ale noastre, au făcut servicii mari țării? Să evocăm la această tribună mai bine figura celui mare francez căruia consiliul comunal al Capitalei i-a dat numele unei străzi din București, pe acel admirabil Henry Franklin-Bouillon, care ca fost ministru și președinte al comisiunii afacerilor străine, a organizat la palatul Bourbon, în una din secțiunile Camerii, un comitet interparlamentar aliat, în care doi români au luat parte și au lucrat regulat timp de un an și jumătate, organizând congrese, făcând propagandă și stând în toate săptămânile cot la cot cu personalitățile cari se numeau Beneș, cu Trumbici, care a devenit mai târziu ministru de externe în Iugo-Slavia, cu Dmowski, ministru de externe azi al Poloniei, cu ceho-slovaci, cu jugo-slavi distinși, cu italieni, cu poloni, pentru a stabili legături trainice, cari aveau să folosească mai târziu țărilor lor. Iată unde se făcea propagandă mai folositoare decât la hotel des Deux-Mondes! (Ilaritate).

Să-mi permită d. Pavlică Brătășanu să spun numele celor 2 români necitați de d-sa, ori cât de jenant ar fi pentru mine. Ei se numeau D. Drăghicescu, senator li-

beral și cel care are onoarea să vă vorbească în aceste momente, fost vice-presedinte tot al Camerei liberale. (Aplause pe băncile majorității).

Vedeți că nu se reduce totul numai la ziarul „Roumanie“.

D-lor, am aci câteva scrisori și dacă nu ar fi târziu vi le-aș citi și v'aș arăta cum în acest comitet parlamentar interaliat, s'a zămislit, s'au pus primele baze ale Micei Înțelegeri de mai târziu. Nu pretindem, ferească Dumnezeu, că noi suntem părinții Micei Înțelegeri, cum nu eră nici răposatul Take Ionescu, numai el singur, cum nu eră nici d. Beneș exclusiv.

D. Beneș când a venit anul trecut la Sinaia, într'un interview acordat „Adevărului“, pe care îl am aci, a spus că d-sa cu câțiva refugiați români a pus primele baze ale Micei Înțelegeri. Dovada este deci făcută. Vă îndoiiți de afirmările d-lui Beneș? Noi suntem foarte măguliți pentru partea de contribuție ce d-sa recunoaște că am dat-o. Comitetul nostru a organizat congrese la Londra, Roma și unul la Paris, — manifestațiuni calde a celor 4 naționalități: Cecho-Slovakia, Iugo-Slavia, Polonia și România sub egida protectoare a sorei noastre Franța, care luptă din toate puterile ca Statele moștenitoare ale Austro-Ungariei

să fie unite și tari, în ziua apropiată a dezmembrării unui imperiu, care dispărând, nu eră bine să lase un gol în Europa Centrală.

Rolul nostru mai eră ca prin misiuni și prin manifeste secrete, trimise pe frontul italian, să îndemnăm pe conaționalii noștrii după frontul advers, să nu mai servească sub steagul Austro-Ungar, pentru a se termina războiul cu un ceas mai înainte. În fine, tot noi organizam și legiuni de transilvăneni voluntari pe frontul italian. D. Măndrescu care a lucrat foarte mult în această direcție a fost trimisul comitetului nostru în Italia. Cred că activitatea noastră nu eră mai prejos decât a amicilor d-lui Brătășanu. O singură diferență eră : noi lucram în alte sfere, poate mai utile ca ale d-lui Brătășanu și atâta tot ; elogiile ce erați datori însă să aduceți ilustrului Franclin-Bouillon, trebuiau să treacă înaintea tuturor. (Aplause).

D. Pavel Brătășanu : Să nu uiți dela acea tribună, de unde sprijini mereu pe Franclin Bouillon, să citezi și numele lui Clemenceau.

D. I. Th. Florescu : Cu plăcere, dar l'ai citat dumneata deja.

D. Pavel Brătășanu : Citează-l și dumneata mai mult decât pe Franclin-Bouillon.

D. I. Th. Florescu : Desigur, au mai

fost și alți francezi iluștri, cari ne au îmbrățișat călduros și rândul lor va veni la închinarea recunoștinței noastre. Vreau acum să adaug un amănunt care iarăș a fost omis în expunerea d-lui Brătășanu.

Vreau să arăt în fața întregii țări, că noi toți cari am fost trimiși dela Iași la Paris, să spunem fraților suferințele României, am plecat pe propria noastră cheltuială. Mulți din noi am rămas datori și azi și nimeni n'a putut să ne ajute, țara fiind săracă.

D. Brătianu, când ne-am despărțit la Iași, ne-a spus: »duceți-vă, faceți ultimele sacrificii, țara este în clipe grele, »vindeți-vă chiar bijuteriile cari le aveți, »cauza e sfântă și merită ultimele jertfe. »Spuneți străinătății și modul eroic cum »s'a purtat armata română și marile »primejdii prin cari trece poporul român» și cu această lozincă am plecat. (Aplause).

Cred, d-lor, că este acum dovedit că nu numai valorosul organ al bunului nostru coleg Brătășanu și-a făcut datoria, dar și membrii partidului național-liberal și-au făcut aceeaș sfântă datorie patriotică la Paris. (Aplause).

D. Pavel Brătășanu: Acolo a fost o Uniune sacră, pe care d-voastră nu ați voit să o faceți.

D. I. Th. Florescu: Cum »a fost«

dacă n'am voit s'o facem ? Mă provocați ca să vorbesc despre lucruri pe cari nu am voit să le aduc la această tribună. Sunt mici discuții de bucătărie politică ce nu interesează.

D. Pavel Brătășanu : Să nu mă faceți să ridic în totul, perdeaua (întreruperi).

D. I. Th. Florescu : Acestea sunt amenințări vechi și trezite. Vă somez să spuneți tot ce știți, căci noi nu avem nimic de regretat, decât, din când în când, accesele d-voastre de politicianism acut și o indispoziție endemică contra partidului liberal. (Aplause).

Dar dacă dorește d. Brătășanu să spună de ce la un moment dat, parlamentarii liberali nu au mai voit să scrie în ziarul său „Roumanie”, sunt gata s'o spun, iată : armonia dintre noi și tachiști s'a stricat în ziua când a apărut în acel ziar o notiță cu litere compacte că Ion Brătianu, când se va întoarce în țară, va fi dat judecății de amicii d-lui Take Ionescu, căci nu și-a făcut datoria. A prezentă astfel în Franța pe acela care peste câteva zile trebuia să reprezinte România la Conferința păcii, cu toată autoritatea necesară, eră o greșală de neertat.

Măhnirea noastră a atins atunci paroxismul. Această greșală politică v'a întunecat mult din meritu d-voastră de bun român și propagandist, d-le Brătă-

șanu. Refugiații și parlamentarii români și-au continuat însă propaganda în marile cotidiene franceze, citite în lumea întreagă cu aviditate. Am legat atunci relațiuni strânse cu un filo-român de talent, d. Jean Vignaud, redactor fruntaș la »Petit Parisien«, cea mai populară gazetă din Franța, care a susținut cu tărie drepturile noastre integrale asupra Banatului și a tuturor teritoriilor revendicate de români. (Aplause).

Acolo și în ziarul »Excelsior« am scris eu și alți prieteni numeroase articole mai cu folos pentru țară de cât dacă le ași fi tipărit în micul ziar puțin citit al d-lui Brătășanu.

D. senator Drăghicescu, căruia trebuie să-i aducem aci elogiile noastre, scria articole frumoase de 2—3 ori pe săptămână în cel mai important și autorizat ziar al Franței, în »Le Temps«, răspunzând punct cu punct adversarilor idealului nostru național. Lupta eră grea și vrăjmașii noștrii aveau partizani îndrăzneți în presa franceză și în lumea politică. Ungurii și Austriacii aveau de partea lor personalități de seamă din lumea catolică cari scriau broșuri și susțineau că Austro-Ungaria nu trebuie desmembrată și că Transilvania nu se cuvine românilor.

Spre culmea nenorocirei și a greutăților noastre, vine în Paris vestea defec-

tinuții Elsiei, care fatal atrăgea și dis-
pariția frontului românesc. Ca fulgerul
s'a răspândit șonul în tot Parisul că
românii părăsiți de ruși, cari încheiau
pacea dela Brest-Litovsk, au să pără-
sească și ei frontul. Vă închipuiți ce emo-
țiune coperinsese tot Parisul în fața ace-
stei grozave realități. Românii rămași
singuri în fața lui Makensen și înconju-
rați de toate părțile de vrăjmași de atâ-
tea ori mai numeroși, eră evident că nu
vor putea rezistă.

O imensă descurajare și o adevărată
disperare cuprinse toată suflarea Fran-
ței. »Copiii noștrii sunt pierduți«, ziceau
mamele franceze! Dacă românii fac
pace din cauza trădării ruse, trupele lui
Makensen, victorioase, vin pe frontul fran-
cez și orice rezistență este imposibilă.

Cedarea frontului român înainte ca
trupele engleze să intre în luptă lângă
francezi, eră considerată ca o catastrofă.
Posibilitatea unei păci separate din par-
tea micii armate române, de toate păr-
țile înconjurată, eră atunci socotită ca o
crimă și dejă eram priviți cu răceală
și dispreț.

În acele clipe grele am fost chemat
de d. Franklin-Bouillon, care mi-a spus
că a organizat o recepție solemnă a par-
lamentarilor și profesorilor universitari
români în fața Camerei și a Senatului.

francez, cari în frunte cu guvernul Clé-
menceau, vreă să afirme solidaritatea ra-
sei și a alianței noastre indistructibile,
mai mult pentru ridicarea moralului ce-
lor slabi de îngeri. Mi-a adăugat atunci
că ar fi o fericire ca armata română să
poată rezistă, barem câteva săptămâni
după dezastrul Rusiei, până când se vor
lua măsurile indispensabile pe frontul
francez. M'a întrebat sugestiv : »Poți să
afirmi d-ta că România va rezistă
»încă câtva timp? Țara d-voastră ar
»câștigă enorm în opinia publică fran-
»ceză« !

Nu aveam nici o știre din țară, nici o
comunicație nu eră posibilă. Am răspuns
imediat cu curaj d-lui Franklin-Bouillon :
»Da, pot să afirm că românii vor re-
zistă !« (Aplause, strigăte de brayo!).

Cunoșteam, d-lor, de pușini ani, este
drept, dar învățasem să-l cunosc și eu,
pe d. Ion Brătianu. Știam că mândria
lui de mare român și respectul tratatu-
lui semnat, îl va face să întârzieze cât va
fi omenește posibil capitularea fatală, că
va rezistă până la ultima clipă și că nu
se putea ca el, om superior, să nu înțe-
leagă că dacă retragerea românilor va
coincide cu defectiunea rușilor, va fi
pentru noi una din cele mai rele note,
față de aliați.

Bazat pe aceasta și încrezător în în-

= 0200510413 =

telepciunea lui Ion Brătianu, m'am declarat gata să vorbesc și să fac declarațiuni categorice în fața Parlamentului francez. Românii au primit o invitație dela regretatul Paul Déschanel, președintele Camerei franceze și amicul bun al românilor.

La Legația noastră s'au adunat toți refugiații români și acolo s'a decis ca d. Toma Stelian, care se află la Paris și frecventă cu folos pentru țară cele mai distinse cercuri, să prezinte drepturile și revendicările românilor ca foarte întemeiate, vorbind în numele Senatului; d. Toma Ionescu în numele profesorilor universitari, iar eu trebuia să vorbesc în numele Camerei. Apoi s'a mai decis ca în comisia afacerilor străine să vorbească alți parlamentari de seamă.

Pe unul îl văd aci, este d. Vladimir Atanasovici, care a vorbit la acea comisie împreună cu d. C. Banu și d. senator Pangrați, câte trei sunt parlamentari liberali; prin urmare, monopolul propagandei nu l-a avut d. Pavlică și prietenii săi. (Aplause, ilaritate).

Clipa cea mai emoționantă a fost, când în fața guvernului francez, care avea în frunte pe „Tigrul“, cum i se zice în glumă lui Clémenceau, în fața Camerei și Senatului francez, s'au făcut declarațiile solemne ale noastre de veșnică ali-

pire și de eternă dragoste către Franța, sora noastră eroică. (Aplause).

Pe toate buzele franceze flutură însă o întrebare gravă : »Ce va face armata română după trădarea rușilor ?« Aceasta eră și preocuparea guvernului francez. Aceasta eră ce interesă mai mult.

Mi-am luat inima în dinți, — cum zice românul — și când mi-a venit rândul să vorbesc, am zis cam aceste cuvinte într'adevăr îndrăsnețe : »Dacă nu avem, noi, parlamentarii români misiunea »glorioasă a soldatului dela Marathon, »care căzând a anunțat victoria, am venit aci să vă anunțăm că armata română va continua lupta«. (Aplause, strigăte de bravo !).

Nu vă puteți închipui, d-lor, efectul magnetic ce a produs această afirmație îndrăsneată asupra parlamentarilor francezi. Eră tocmai ceea ce doreau sufletele acestor conducători îngrijorați. Eră o invenție sfântă, dorită de toți și care a produs un entuziasm de nedescris. Bătrânul Clémenceau s'a repezit și a îmbrățișat pe parlamentarii români, căci asemenea afirmări erău menite să ridice moralul scăzut al unei părți din opinia publică franceză.

Toate ziarele au înregistrat declarațiile înălțătoare ale vice-președintelui Camerei române »care a asigurat guvernul de

rezistența armatei române! În câteva ore aceste cuvinte de îmbărbătare necesară, au fost transmise pe toate fronturile armatelor franceze. Curagioasele noastre declarațiuni au făcut atunci cel mai mare bine prestigiului țării noastre. (Aplause).

Cu groază mă gândeam: dar dacă o telegramă venită din țară avea să mă desmintă? Dacă eroica noastră armată nu va putea întârziă capitularea? Fie care zi de rezistență eră pentru noi românii o victorie strălucită.

Pentru norocul nostru și al țării, zile și săptămâni treceau și nici o veste de capitulare nu soseă. Eram salvați! Nu spuseseam o minciună patriotică, ci ghicisem un adevăr la o enormă distanță, bazat pe vitejia armatei, pe înțelepciunea conducătorilor și pe mândria unui Rege cinstit și mare! (Aplause prelungite).

Frontul român abandonat, rezistă ca prin minune și aceasta ne făcea iarăși iubiți de aliați. Fiindcă însă îmi dădeam seama că această rezistență nu putea fi de lungă durată și onoarea României fusese salvată, am început pe urmă o serie de articole în »Excelsior« prin care să prepar opinia publică franceză la vestea eventualei capitulări a frontului nostru. Prin articolul intitulat »Româ-

nia în primejdie» și pe care îl am acicum îl vedeți (arată ziarul »Éxcelsior«), ceream ajutorul aliaților, afirmând eu, care nu aveam nici o legătură cu frontul, că România abandonată și strângulată nu mai poate rezistă.

Gustave Hervé, inimosul și talentatul director al ziarului »La Victoire«, care ne-a adus cele mai mari servicii, descrie în culori atât de duioase, tragica situație a României, în cât toată opinia publică franceză a trecut de partea noastră. Articolul splendid »Pauvre Roumanie«, a stors lacrimi.

D'acum nu mai puteam fi desprețuiți.

Ținta noastră, a propagandiștilor fusese atinsă. Toți conducătorii politici și aproape întreaga presă ajunsese la aceeaș concluzie : România nu mai poate rezistă ea trebuie lăsată să facă pace separată, căci a fost trădată de Aliatul nostru cel mai puternic !

Opinia publică preparată de noi astfel, a primit mai târziu vestea fără să ne condamne. Oamenii cei mai pretențioși ne-au aprobat și ne-au absolvit, când în fine s'a întâmplat ceace eră fatal și omenesc să se întâmple. (Aplause).

Aș fi, d-lor, un istoric incomplet și nedrept, dacă aș vorbi atât de mult de noi și aș uită să asociez în această luptă

patriotică și dificilă a propagandei, pe un om care se află înaintea noastră în Paris și care ne-a făcut în presă și în cercurile militare de acolo, cele mai strălucite servicii. Acest om a fost în țară mult hulit, dar foarte iubit în Franța. Omul acesta a mers la Paris pe propriile sale mijloace și zi și noapte a lucrat acolo pentru bunul renume al armatei și al țării. El are mari legături în presa franceză. Dela »Action Française«, jurnal din dreapta, până la »Humanité«, ziar al stânzei democratice, în toate aceste ziare, el publică articole elogioase pentru țară, sprijinind cu căldură idealul nostru național. Acel om iubitor de neam și disprețuitor de insulte, care a făcut mari servicii cauzei noastre românești, este generalul Ilescu. (Aplause pe băncile majorității).

Să amuțească dar o clipă, patimile cari clocotesc d'atâta vreme. (Aplause).

Ca și generalul Ilescu, un alt general talentat, generalul Rudeanu, ține conferințe despre Transilvania și Banat sub președinția ministrului Victor Antonescu, câștigându-ne pe fiecare zi tot mai multe simpatii și puternici sprijinitori. (Aplause).

Mai este nevoie să vorbesc de activitatea favorabilă nouă, a unor vechi și distinși prieteni ca d. Lacour-Gayet, depu-

tatul de Kerguézec, senatorul Louis Marin, Georges Lecomte, președintele societății scriitorilor și de admirabilul concurs al acelei române de geniu Elena Văcărescu, în al cărei suflet mare bat toate aspirațiunile neamului nostru? Putem să zicem, d-lor, acum, fără a fi acuzați de ingratitude că ne-a lipsit propaganda la Paris? (Aplause).

Este ceasul să punem dreptății pervazul de lumină de care aveă nevoie. (Aplause).

Trec, d-lor, acum la a doua acuzare a d-lui Brătășanu. D-sa a apucat pe panta învinovățirilor sgomotoase, a mers mai departe și reeditând clișeurile celor cari se ocupă cu cercetarea petelor solare, a făcut pe d. Ion Brătianu și partidul nostru vinovat de pierderea unei părți a Banatului românesc. Adică cum vine asta d-lor? Cei cari au refuzat să iscălească, trebuie să plătească pentru cei cari au iscălit. (Aplause).

D-lor, nu cred că mai am timpul necesar să vă vorbesc și eu astă seară la o oră așa de înaintată de cele două politici în chestiunea Banatului: o politică intransigentă făcută de d. Ion Brătianu și de unanimitatea românilor de acolo, politică care cereă integritatea Banatului și o politică de transacțiune, de împăciuire, chiar cu pierderea Torontalului,

pe care o preconiză numai regretatul Take Ionescu.

Cu Take Ionescu am lucrat ani de zile și-l cunosc mai bine ca mulți alții. Sunt vreo 11 ani de când m'am despărțit de dânsul în termenii cei mai buni. Este un mare păcat că el nu mai este astăzi între noi, căci desigur cu marea lui inteligență și talentul lui fermecător ne-ar fi repetat cu curaj, pentru că adeseaori avea mare curaj în a spune părerea lui și ne-ar fi explicat poate mai lămurit, de ce credea el, că nu se putea susține integritatea Banatului la conferință. Faptul este perfect adevărat și nu știu ce urmărește d. Brătășanu, când cheamă solemn pe d. Brătianu să se explice într'o cauză care o cunoaște toată lumea și care poate face azi mai mult preocuparea cititorilor de memorii postume. Take Ionescu a spus la clubul său din București tot ce știm și noi dela Paris : credința ce avea el că nici Sf. Paul din Cer nu putea obține Banatul în întregime. El credea dar că nu se putea luptă în fața unei mari dificultăți. Ion Brătianu din contră : tare pe tratatul țării voia și credea că într'o chestiune națională nici o cedare nu era permisă. (Aplause).

Pentru ce dar cu atâta emfază d. Păvlică chiamă aci spiritul lui Take Ionescu la luptă și ca un domesticitor de

lei poruncește lui Ion Brătianu să intre în arenă și să înceapă încăerarea? (Aplause).

Noi liberalii am intrat în Paris într'un comitet național prezidat de regretatul Take Ionescu și în cea mai frumoasă armonie cu takiștii și ardelenii, am voit să lucrăm mai departe pentru țară, susținând respectul tratatului nostru.

Acel comitet național — în care doctorul Angelescu și cu mine eram vicepreședinți aleși în unanimitate și fără nici o desbinare, — a avut la început, după nenorocita capitulare a frontului nostru, o activitate destul de frumoasă căci Alianții nu voiau să recunoască guvernul d-lui Marghiloman din țară și noi eram puși acolo să ținem legăturile de simpatie cu dâșii. Prin adrese și telegrame omagiale, marii noștri Alianți ne salutau și ne asigurau în restriștea în care ne aflam de realizarea idealului național pentru care ne sacrificasem.

Nu trebuie însă să exagerăm, — cum a făcut-o d. Brătășanu — importanța acestui comitet național. El a durat puțin.

Sfârșitul și l-a dat acest comitet, care eră mai mult un organism de propagandă și de întreținere a focului sacru în următoarele împrejurări. Câți-va din

noi, aflând că regretatul Take Ionescu spune peste tot în Paris, că nu putem obține Torontalul, de oarece tratatul încheiat de România și care ne garantează integritatea Banatului, este caduc, — cei cari susțineam cu îndârjire respectul acestui pământ sfânt românesc, am întrebat în plină ședință pe Take Ionescu, dacă este adevărat lucrul acesta. Martori sunt toți membrii comitetului și deci și d. P. Brătășanu, la a cărui memorie și conștiință fac acum apel. Take Ionescu mi-a răspuns cu oarecare enervare: »este adevărat și eu nu pot să mă fac »de răs, susținând un tratat care este căzut. — Eu sunt un om de Stat și văd »mai departe de cât vârful nasului«. Aceste cuvinte ne-au întristat adânc și i-am declarat atunci că noi liberalii, neîmpărtășind acest mod de a vedeà, nu mai putem face parte din comitet.

Pentru ca să nu așteptăm însă streinii adevărate cauză pentru care ne despărțeam, am convenit atunci să-l disolvăm ca inutil. Iată tot adevărul înaintea lui Dumnezeu și al oamenilor. Spre onoarea partizanilor lui Take Ionescu, din acel comitet, sunt dator să vă afirm că și dâșii au rămas înmărmuriți față de declarațiile șefului lor și nu l'au aprobat. (Aplause).

Nu am voit să povestesc până azi această pagină de istorie cunoscută de

toți cari au fost de față, din cauza marelui iubiri și al respectului ce am avut totdeauna pentru multe admirabile calități ale marelui dispărut.

Deasupra însă a conștiințelor noastre stă azi poruncitoare imaginea sfântă a Patriei care ne cere să spunem tot adevărul. (Aplause).

D. Pavel Brătășanu : Dar nu spui câte jerfe și câte lacrimi am vărsat ca să ajung să fac Consiliul Național acesta la Paris ? Și acela este Franklin Bouillon, care eră gata să aducă în debaterile Parlamentului francez și eu îi am spus că nu pot să sacrific pe cei mai buni prieteni ai mei... (întreruperi) și de aceea am lăsat ca d-ta și d. doctor Angelescu să fiți aleși vice-președinți.

De ce ceri cuvântul când stii că documentele vorbesc într'altfel. (Intreruperi).

Ai spus că în jurnal am scris că va fi dat în judecată Brătianu... (întreruperi). Am aci colecțiunea (Intreruperi).

D. I. Th. Florescu : D-le Brătășanu, oare tăgăduiești ? Ești prea bătrân și poate de aceea ai pierdut memoria. Să te ajut. Adă colecția ziarului »Roumanie« să-ți arăt : eră scris că veți da în judecată pe Brătianu, când veți intra în țară.

Când ți-am cerut socoteala, ai zis că

regreți, căci a fost o greșeală făcută de d. Mile.

D. Pavel Brătășanu : Am să cer cuvântul și am să dau toate pe față, ceia ce am ascuns până acum, căci am avut acolo atâtea dureri în cât nu mi se cuvine acest lucru.

D. I. Th. Florescu : D-le Brătășanu, eu nu vreau să intru în detalii, căci nu vor fi plăcute pentru d-ta. Ai vorbit 2 zile, și tot n'ai spus tot ? De 5 ani tot vorbești de destăinuiți și nu spui nimic. Toți românii am avut supărări. Ce importă pe Cameră amărăciunile personule ale d-tale dela Paris ?...

Ce importă micile discuții de persoane ? Văicărelile noastre băbești sunt inutile în desbaterea importantă de azi. (Aprobări în majoritate).

D-lor, am auzit ieri și pe d. Vaida, care la Paris, în refugiu, eră un bun prieten al nostru și pe care l-am recomandat cu multă căldură la ziariștii francezi, ce i-am prezentat, căci atunci nu eră atât de nedrept și atât de violent cum este astăzi...

D. Al. Vaida Voevod : Atunci eram anul din ai d-voastră.

D. I. Th. Florescu : Erai un bun român, calm și cuminte, care mai târziu ai devenit violent și injust. Chiar pe mine care te-am lăudat la Paris în in-

interviewuri, în marile cotidiene, pentru a te pune în evidență, căci erai necunoscut, m'ai răsplătit anul trecut cu injurii triviale în gazeta partidului d-tale din Cluj.

Voci din minoritate: Reveniți la chestia Banatului.

D. I. Th. Florescu: Ertăți-mi digresiunea... Adevărul este că d. Vaida, colaborator al d-lui Ion Brătianu, ducea acolo în Paris o politică de intransigență din cele mai patriotice. D-sa spunea că nu poate un român să intre în țară dacă va cedă în chestia Banatului.

Ați urmărit acum debaterile, am ascultat cu multă atenție documentată și duioasă sa cuvântare și nu-i fac nici o vină, pentrucă a avut situațiunea tristă și dureroasă de a se fi convertit, și venind la guvern a iscălit mai întâi tratatul minorităților și pe urmă a aprobat trunchierea Banatului, tocmai dânsul care luptase în altă direcțiune.

D. Al. Vaida-Voevod: Cu aceia n'am avut eu deaface.

D. I. Th. Florescu: N'ati iscălit cedarea Banatului, dar ati declarat într'un discurs, discursul d-voastră program, că nu puteți să vă certăți cu aliații și că în fața ultimatului nu se mai poate rezista. Invinuirea ce vă facem este că după ce v'ati repudiat trecutul aprobând tra-

tatul, veniți azi prin declarații pompoase să aruncați asupra noastră o vină imaginară, să aprindeți focul și la lumina lui să apăreți cu fețe îndurerate de vestale imaculate ! (Aplause).

D. Eduard Mirto : N'am înțeles așa.

D. I. G. Duca, ministrul externelor : D-le Mirto, d-ta să răspunzi de actele d-tale. Dacă vrei să răspunzi de actele partidului național, te rog să citești declarația făcută de partidul național și în Senat și aci.

D. Iuliu Maniu : Și pe care o susținem întregă.

D. I. G. Duca, ministrul externelor : N'o susțineți în întregime, fiindcă această declarațiune se sfârșeă cu afirmarea că nu veți participa la această declarațiune și de 8 zile participați la această declarațiune. (Aplause).

D. I. Th. Florescu : Să spunem dară sincer în fața țării că opoziția n'a urmărit în această discuțiune decât o tactică abilă d'a ne face odioși. Aparența de obiectivitate chiar, a fost o stratagemă spre a atrage simpatia oamenilor de bună credință. D. Lupu devenise de data aceasta mieluşel (ilaritate) și ne-a ținut o cuvântare de academie. Câte ace erau pe dedesubtul hărților pe cari le prindea în perete, pentru ca să ne convingă să respingem protocolul. (Ilaritate).

Dlor, mulți din parlament, oameni fără experiență, erau captivați de această obiectivă elocință și păreau mulțumiți că, în fine, după atâtea injurii din trecut, opoziția dorește ca oratorii ei să se apropie de modelele clasice ale oratorilor lui Tacit.

Știți că Tacit cerea pentru adevăratu orator : o știință universală, o erudițiune aleasă și un avânt de elocință demn de admirat.

Imi pare însă, d-lor, că această iluzie va ține numai câteva clipe. Cum am spus opoziția, în realitate, face numai campanie de strategie politică. Nu este astăzi vorba nici de geografia Banatului, nici de drepturile noastre sfinte asupra integrității lui. Ceeace pare că nu știe sau se face că nu știe Partidul național, este că acest protocol pe care îl combate azi, este tratat și încheiat de regretatul Take Ionescu, care s'a mulțumit să obțină dela Sârbi rectificarea frontierei în sensul de a ni se da 2 comune românești Beba-Veche și Ciorda. Numai moartea a împiedicat pe Take Ionescu d'a obține votarea acestui protocol pe care îl și adusese la Cameră. Pentru ce astăzi protestați și n'ați protestat atunci ?

D. Al. Vaida Voevod : Niciodată Take Ionescu n'a ratificat.

D I. Th. Florescu : Dar a iscălit protocolul ! Este curios cum medicii și juriștii

nu se pot înțelege ușor. Medicul d. Vaida își închipuie, că un judecător care a pronunțat o sentință și a murit, așa că ea n'a putut să fie iscălită în Camera de consiliu, n'a dat hotărîre. D. Vaida zice: m'am pronunțat, ce eră să fac, dar băgați de seamă că nu mi-am pus iscălitura, fiindcă poate îmi da Dumnezeu o altă inspirație. (Aplause, ilaritate).

Aceasta este pur și simplu o naivitate diplomatică. Take Ionescu s'ă mulțumit să obție 2 comune dela Sârbi și d. Duca obține alte 2 comune și mai multe avantagii. Cum mai poate d. Brătășanu și ceilalți Takiști înglobați în partidul național să combată opera lui Take Ionescu perfecționată de d. Duca? Dar d. dr. Lupu într'o ședință anterioară, cu oarecare indulgență, recunoscând pentru prima oară meritele d-lui Brătianu în chestia Banatului, îi făcea totuși reproșul că nu a utilizat talentul și relațiunile politice ale lui Take Ionescu. Dar bine, de ce d. Vaida nu l-a trimis pe Take Ionescu la Conferință când a plecat dela Paris d. Brătianu? (Aplause pe băncile majorității).

Răspunsul l-am auzit, eră oligarh Take Ionescu! Așa spune generalul Averescu într'un articol în „Țara Noastră”. D. Averescu spune că d. Vaida a declarat că nu poate să-l trimeată la congres pe Take

Ionescu, căci este rău văzut în Franța, fiind oligarh !! Așa e d-le Vaida ?

D. Al. Vaida Voevod : D-voastră știți că diplomația d-lui general Averescu de cele mai multe ori e refugiu la neadevăruri.

D. I. Th. Florescu : A ! tăgăduiți ? Rămâne acum să vă certati cu d. general Averescu. D. Vaida în discursul d-sale a spus, combătând chiar pe proprii săi tovarăși de opoziție că d. Ion Brătianu a luat parte la comisiile congresului și a apărut cu căldură și documentat drepturile noastre imprescriptibile asupra Banatului întreg. (Aplause pe băncile majorității).

Nu este dar adevărat ceea ce au scris și vorbit adversarii noștri că președintele consiliului s'a supărat pe Conferință și a plecat din Paris, fără luptă și fără explicații. Aceasta a fost o adevărată calomnie. (Aplause).

Este bine că astăzi s'a fixat definitiv un adevăr istoric.

D. Pavel Brătășanu : D. Brătianu, am spus, că am susținut această teză, toți oamenii au spus că d. Pichon și atunci ce trebuia să facă ? Să plece dela guvern, să rămână simbol al rezistenței, să facă apel la țară, nu să ajungă la somațiuni peste somațiuni și la fapte împlinite. Aceasta este o crimă.

D. I. Th. Florescu : Din întreruperea onoratului nostru coleg nu am înțeles aproape nimic. Dar d. Brătianu a făcut tocmai ce spui d-ta d-le Brătășanu. A demisionat dela guvern și a lăsat țara să se pronunțe... Unde este dar greșeala sa ?

D. Pavel Brătășanu : Take Ionescu a cerut guvern național și a declarat că dacă țara are nevoie de el, este gata să o servească. Ai respect de memoria aceuia, pe care l-ai părăsit ca să ajungi ministru.

D. I. Th. Florescu : Și aicea bătrânețea te face să ai eclipse. M'am despărțit de Take Ionescu pe chestia Silistrei, cu 3 kilometri, pe care eu n'am votat-o, dar pe care d-ta ai votat-o din nenorocire cu majoritatea parlamentului conservator, înmormântând astfel cadri laterul românesc pe care din fericire l-am câștigat prin război, peste câteva luni mai târziu. Ziarele de atunci sunt martore. (Aplause).

După despărțire acum 11 ani, am ajuns ce eram, adică simplu deputat, iar nu ministru cum zici d-ta. Ministeriatul meu de azi reprezintă altă luptă și alte servicii pe cari sper că le-am făcut partidului în care mă aflu acum. (Aplause).

Să reintrăm dar în chestiune. De ce nu a luat d. Brătianu la Conferință pe Take

Ionescu? Răspunsul e simplu. Ii despărteau concepțiile asupra tratatului nostru. Vedeti d-voastră, d-lor, un ginere și o mireasă înaintea ofițerului stării civile cu hotărîrea ca mireasa să zică „nu“ și ginerele să zică „da“?

D. N. Iorga: Dacă mireasa zice nu, e foarte grav. (Ilaritate).

D. I. Th. Florescu: E tot așa de grav, ori care din ei ar contraria pe celălalt. (Ilaritate). Adevărul eră acesta, că erau față în față două politici. D. Brătianu a oferit lui Take Ionescu 5 ministere și o delegație la Conferința Păcei, cu o singură condiție: să susție integritatea Banatului și legitimitatea tratatului nostru cu aliații.

Take Ionescu, care aveă o altă opinie și o politică de concesiune, a refuzat. Iată sfântul adevăr! (Aplause).

Acel care vă vorbește a mers la Hôtel Majestic la Paris, unde se află Take Ionescu, și l-a rugat cu toată căldura, zicându-i: »Am avut legături cu d-tă; am muncit în partid cu dezinteresare pentru d-ta, te conjur să faci toată opoziția lui Brătianu și partidului liberal în țară, dar te rugăm cu toții, pledează cu marele d-tale talent cauza tratatului nostru și susține pentru noi întreg Banatul, altfel te asigur că opinia publică din țară îți va fi atât de ostilă că nu vei

»putea să intri în țară vreo dată«. Aceste cuvinte au părut că-l impresionează; a stat pe gânduri și mi-a spus: »poate tu ai dreptate! Eu te asigur că »sunt convins, că nu veți avea Banatul, »de oarece tratatul lui Brătianu e caduc, »dar o să ascult de cuvintele tale și îți »făgăduiesc să nu mai vorbesc cu nimeni »de chestia asta«. — Fericit că am obținut această făgăduială dela Take Ionescu, am comunicat tuturor rezultatul vizitei mele.

Din nenorocire, în seara aceleiași zile, regretatul om de Stat a mâncat cu ministrul Leygues și cu o familie românească, susținând iarăși în conversație, nenorocita teză, că noi avem tratatul căzut, și că trebuie să cedăm Sârbilor o parte din Banat !.....

Această atmosferă a contribuit la slăbirea drepturilor noastre în fața Conferinței. Tot ce am spus sunt gata să afirm, cu jurământ, ca martor ocular în acest mare proces istoric. (Aplause).

Ceeace a urmat, d-ilor, o știți. Alianța ne-au impus tratatul dela Sèvres, care ne răpește o parte importantă din Banat.

Prin d. Vaida care a aderat, sau prin ministrul de externe al guvernului Averescu care a iscălit, onoarea României a fost angajată acum 4 ani. România a

semnat. Ce mai poate face azi? Un tratat nu se poate rupe decât sau de comun acord, sau spălându-se onoarea semnăturii cu sângele eroilor.

D. Iuliu Maniu: Credeți d-voastră, ca jurist, că un tratat până nu e ratificat de Parlament există sau nu există?

D. I. Th. Florescu: D-le Maniu, puneți o întrebare așa de elementară! Puteți afirma d-voastră, ca șef de partid, că nu există tratatul dela Sèvres fiindcă nu a fost ratificat de Parlament? Vă întreb mai mult: credeți că e cu putință să facem acum să nu existe tratatul dela Sèvres?

D. Iuliu Maniu: Imi permit să vă răspund cu o întrebare: tratatul dela Sèvres, încheiat cu Turcia și semnat de reprezentanții ei, există sau nu există?

D. I. G. Duca, ministrul externelor: E bun exemplul care l-ați dat, d-le Maniu, fiindcă tratatele dela Sèvres sunt mai multe. Tratatele dela Sèvres, cari sunt iscălite de Turcia au fost desființate, cum zice bine d. Florescu, prin sângele armatelor turcești, cari au cucerit un alt tratat. (Aplause).

D. I. Th. Florescu: Mulțumesc d-lui ministru de externe că a lămurit pe d. Maniu, deși eu încercasem, fără să reușesc, să-l lămuiesc. Voiți să mai insist? Când un tratat nu este ratificat și îți poți

în minte să nu-l ratifici, știi ce te așteaptă: starea de ostilitate. Cred că nici unui om înțelept nu-i trece prin minte în aceste clipe idei de violență, față de niște vecini și aliați pe cari mereu trebuie să-i convingem cu binele de dreptate noastră. (Aplause).

D. Vaida, crezând că o să ne încurce, ne amintește o vorbă mare a lui Ion Brătianu, ultimele lui cuvinte înaintea comisiunii prezidată de Tardieu la Paris în chestia Banatului.

Ele nu ne încurcă câtuși de puțin. Acele frumoase cuvinte trebuie să fie săpate adânc în toate inimile românești, pentru că sunt cele mai înțelepte și mai patriotice pe cari le-am auzit vreodată. Apărătorul drepturilor României, când a văzut că orice luptă e zadarnică și că trup din trupul țării se va lua, a zis: »prefer o frontieră cât de rea, pentru »că cu cât va fi mai rea, cu atât ea va »fi o protestare veșnică și va duce la »rectificare prin inechitatea ei!« Și atunci părănd că ne pune într'o contradicere, d. Vaida ne întrebă: »pentru ce »astăzi veniți să schimbați frontiera, pe »care a dat-o Consiliul suprem și pe »care d. Ion Brătianu, șeful d-voastre, »n'a vrut s'o tocmească, căci cât de rea, »eră mai bună decât o altă frontieră »mediocră?« Ei bine, d-lor, nu este nici

o contrazicere. Frontierele rele se răz-
bună în cursul vremurilor și aceasta
s'a și întâmplat.

În adevăr, frontiera Banatului fiind
rea, chiar vecinii noștri au simțit nevoia
s'o amelioreze și de aceea ei ne dau din
când în când înapoi comune românești.
(Aplause).

Este adevărat că prin protocolul de
azi ne dau puțin, dar tot cu puținul s'a
câștigat războiul mondial de ieri. Un
rând de tranșee a fost câte odată o stră-
lucită victorie. (Aplause).

Take Ionescu a obținut două comune
românești, d. Duca, de al cărui cald pa-
triotism nimeni nu se poate îndoii și a
cărui scilpitoare inteligență toată lumea
o recunoaște, a ținut ca odatorie a sa
de bun român, ca atunci, când aduce
protocolul în Cameră cu cele două co-
mune obținute de Take Ionescu, să aducă
și d-sa ceva peste acest câștig. Atunci,
d-sa a discutat îndelung, a consultat
competințe variate, a tratat cu Sârbii
mai bine de un an și a obținut comu-
nele Ian și Jimbolia, a obținut rectifi-
carea graniței pe Dunăre, cu insula Mol-
dova, care are 1.000 de jugăre și în acelaș
timp a obținut și o frontieră mai bună
la Vărădia, pe care Sârbii o refuzase lui
Take Ionescu. De sigur că nu a obținut
aceea ce vrem noi, de sigur că este rea

și această frontieră și că nedreptatea rămâne întreagă. Dar ce să facem? Să oprim sufletele românești cari ne cer să între în România? Putem oare să le zăvorim ușa la frontieră? Frații de acelaș sânge ne cer să le deschidem brațele, Sârbii n-ii oferă, noi să le zicem: înapoi suflete condamnate! suferiți și stați afară, căci noi vrem tot ori nimic? Se putea aceasta, d-lor?...

Ce ar fi zis d. Brătășanu dacă d. Duca renunță la tratativele făcute de Take Ionescu și dacă refuză cele două comune românești obținute de țel? Cine ne-ar mai fi spălat, d-lor, în țara aceasta de insultele aruncate asupra noastră?

Ar fi țipat opoziția că am gonit suflete românești din țara lor, că din ură și invidie pe răposatul Take Ionescu n'am executat protocolul lui sfânt și patriotic!

D. Pavel Brătășanu: Așa se pune chestia! De ce n'ai pus-o la Paris tot așa? Atunci de ce nu te gândeai la cele 50.000 de suflete românești pe cari puteai să le ai prin frontiera Pasici-Take Ionescu?

D. I. Th. Florescu: D-le Brătășanu, și astăzi mă gândesc la sufletele cari rămân afară și nici un liberal nu găsește că este bună această frontieră; dar tranșacția la Paris, când speram să luăm totul, nu eră bună. Azi când procesul e pierdut, nu refuz românii rămași afară. Ce

nu eră posibil atunci, este absolut necesar azi. (Aplause).

D. Pavel Brătășanu: Teama d-voastră, știți care eră? Nu stau de vorbă cu nici un protocol. D-voastră voiăți să aplicați protocolul, să vină cei cari au pus frontiera și să tragă consecințele. Trebuie să rămâneți în rezervă, să nu intrați în tratări. Păcațul l-ați făcut, să treceți, să suferiți și să mergeți cu jalea în suflet, că 50.000 de suflete românești ați pierdut. Acum faceți demagogie. (D. Brătășanu iese din incintă).

D. I. Th. Florescu: D-le Brătășanu, stați și așteptați răspunsul. Nu întrerupeți și fugiți, cum ați făcut deja adineaori. Nu ați monopolizat numai d-voastră durerea țării și patriotismul românesc! Lăsați-ne să ne doară și pe noi și să sperăm că vom găsi un leac durerei noastre. V'am explicat deja, de ce la Paris, nu se putea să ne tocim pe Banat, când noi aveam înscris dela aliați că-l vom obține integral. Astăzi nu mai avem decât o sentință rea, într'o pricină pierdută poate și din cauza lipsei de tărie și de încredere a unora din fruntașii țării.

Ca să trăim în înțelegere cu vecinii, trebuie să facem hotărîrea mai dulce și mai umană. Așa se pune problema. Să gonim dar ura și patima și să dăm cuvântul prudenței și înțelepciunii. Firește

că m'au impresionat adânc actele de violență și nedreptate aduse aci de deputații bănățeni : Licărețiu, Obădeanu și Bocu, cari au arătat că Sârbii dela frontieră persecută nemilos pe frații noștri rămași sub jugul lor.

Sunt sigur că oamenii de Stat din Belgrad vor cercetă și sancționă cu severitate pe culpabili ; aceasta avem drept s'o cerem cu energie. (Aplause).

Dar d. Iorga spuneă cu drept cuvânt, că aci în Cameră nu trebuie să vorbim ca de vrăjmași, de aceia cu cari suntem în alianță și cu cari vom merge mâine să discutăm chestiuni foarte importante și de multele dureri ale neamului nostru românesc. (Aplause).

Voiți să nu votăm protocolul ? Dar nu uitați că noi suntem legați cu Sârbii prin alianța Micei Înțelegeri și că trebuie să tragem atunci o concluzie logică retrăgându-ne din această importantă constelație. Ce fel de diplomație ar fi aceea, ca să continui d'a fi în asociație cu un popor căruia să-i spui toate tainele și toate aspirațiile tale de viitor, să pui în mâinile lui siguranța frontierelor tale și totuși să-l critici zile întregi în Parlament și să-i refuzi și binele ce ar voi să-ți facă ? (Aplause).

Eu cred, d-lor, că faptele triste arătate de scumpii noștri bănățeni sunt ade-

vărate. Sunt șoviniști peste tot ; sunt oameni violenți peste tot, sunt excese multe mai ales la frontiere, în toate țările unde drepturile istorice au venit în conflict.

Totul este că ele să fie oprite și pedepsite la vreme spre a nu se generaliza.

Intrebarea se pune tot mereu astfel: trebuie în interesul tuturor frontierelor noastre, să fim strânși uniți cu Sârbii în Tripla Înțelegere ? Da, sau ba ?

Acum nu mai e vorba de o politică sentimentală ci de una rațională. În acest caz trebuie cu binele să obținem ceea ce se poate, pentru că nimic din ce s'a clădit să nu se dărâme. D. dr. Lupu ne sfătuia să nu votăm protocolul, care este rezultatul unor tratative de 2 ani și mai bine cu Sârbii cei oficiali și să începem după ce îi vom jigni prin respingere, să tratăm dela popor la popor. Să începem diplomația pe piețele Belgradului ? (Ilaritate).

Și dacă nu reușim să cerem un arbitraj, alegând pe Masarik ca judecător.

Este serioasă, d-lor, această propunere ? Fără îndoială că nu. Ea este un fel de reminiscență din ciclul utopiilor Wilsoniene ! Cine poate să-și închipuie serios că poporul Sârb ajuns la paroxism, la excesul de patriotism, după ce el a discutat cu noi, ani de zile, după ce are un tratat

iscălit și garantat de marile puteri, ar putea să vie și să spuie: »m'ați convins voi ceștia din popor, mai bine ca diplomații! Haide fraților, luați Torontalul, luați și bucata din Timiș, de dragul vostru am să vă dau tot ce am câștigat prin judecată și tot ce am apărat cu străjnicie în lumea întreagă!« Aceasta ar fi un vis prea frumos pentru maturitatea noastră politică.

Arbitrajul? Dar vi se va răspunde: ce arbitraj mai vreți? N'am fost deja înaintea arbitrilor?

Ce era Consiliul Suprem, de cât un tribunal de arbitraj? Nu erau acolo cele mai de seamă personalități ale lumii? Ce mai vreți? Și România și Serbia și-au arătat rănile și drepturile acolo. Procesul a fost desbătut îndelung și totuș România a pierdut. Iată limbajul ce ni se va ține. Nu, nu, nu este ceasul de a rătăci drumul înșelându-ne cu propriul nostru iluzionism.

D. C. Spânișteanu: Dar în privința Javorinei, nu s'a ajuns la arbitraj?

D. I. G. Duca, ministrul externelor: Cunoști d-ta, d-le Spânișteanu, chestiunea dela Javorina? Javorina este o stâncă, care aparține unui prinț german. Vedeți că acolo e o diferență și fiind neînțelegeri între cele două comisiuni, s'a ajuns la judecata Curtii permanente a justiției.

internaționale. Acolo nu este vorba de o graniță întregă între Polonia și Cehoslovacia. Intre o stâncă și o graniță, este o diferență.

D. I. Th. Florescu: Evident că este așa! Altceva este un punct la graniță și altceva punerea în discuție a unei întregi frontiere, cum de pildă este cazul nostru cu Serbia.

Nu, d-le Spânișteanu, nu persistați în greșala de a îmbătă poporul cu noi iluzii. Aș vrea acum înainte de a termina, să relevez o afirmare ce mi se pare greșită în interesanta cuvântare a d-lui Iorga. D-sa spune—dacă am înțeles bine, că d. Brătianu ar fi făcut în lupta sa intransigentă pentru apărarea Banatului, pe care eu sunt sigur că generațiile viitoare o vor slăvi și o vor sfinți—oarecare greșeli. D. Iorga zicea anume că președintele consiliului trebuie să aibă un alt criteriu de judecată, când a știut la Paris că venise Wilson cu punctele lui, cari modificau tratatul nostru dela 1916. Aceasta a spus, dacă am înțeles bine. Dar argumentul acesta al d-sale s'a dezvoltat mi se pare și de alți oratori....

D. N. Iorga: Les beaux esprits se rencontrent. (Ilaritate).

D. I. Th. Florescu: Imi pare rău, că v'ați întâlnit aici cu acei cari fiindcă au

greșit ei, ne fac nouă nedreptăți și imputări.

D. N. Iorga : Vai de mine. (Ilaritate).

D. I. Th. Florescu : Cred, d-lor, că reproșul d-lui Iorga, la adresa d-lui Brătianu, nu este întemeiat și iată pentru ce : punctele lui Wilson, în cari se află principiul autodeterminării popoarelor, nu numai nu modificau tratatul nostru, dar îl întăreau. De aceea criteriul de judecată al d-lui I. Brătianu este bine că a rămas acelaș, adică al intransigentei.

Intr'adevăr, peste tot România, în provinciile subjugate ce revendicase, aveă majoritatea de conaționali cari să ceară alipirea la patria mună. Aicea fusese înțelepciunea conducătorilor noștri. Noi nu cerusem teritorii cu populații streine în majoritate, deci nu aveam de ce să ne temem de punctele Wilsoniene.

Delegații Sârbilor însă au avut o pledoarie de sofisticare și iată în ce consistă ea. Ei în loc să numere populația din tot Banatul care în majoritate e românească, au tăiat Banatul în două, în regiune de munte și de șes, și au prezentat lui Wilson — marele lor susținător — numai partea de sud-vest și sud, adică Torontalul și o parte din județul Timiș, ca locuită în majoritate de sârbi — cum este și adevărat. Dar Banatul trebuie examinat întregime la lumina principiilor lui Wil-

son, iar nu pe bucăți. Banatul este o entitate istorică cu o populație de 615.000 români, 400.000 germani și abia 284.000 sârbi. (Aplause).

Dibăcia sârbilor a făcut pe delegații americani și englezi, cari nu erau în curent, să creadă că Torontalul este o altă provincie de cât Banatul! Prin urmare, a fost la mijloc o eroare grosieră de fapt, cum se zice la Casație,—dar care din nenorocire nu mai are cine s'o îndrepte acum, căci instanța supremă, nu mai există. Pentru a isbuti, Sârbii aveau de partea lor și altceva....

D. N. Iorga : Să vă spun eu ce mai aveau : nu se sfădeau la Paris, cum v'ați sfădit d-voastră.

D. I. Th. Florescu : Vă înșelați complet, d-le Iorga ! Regret că nu v'ați convins, de ce parte eră vina....

D. N. Iorga : Aș fi dorit să nu fi fost necesitate ca să vă desvinovățiți aici, ci opinia publică să vă fi putut achita și pe unii și pe alții.

D. I. Th. Florescu : Imi pare rău că voiți să scriți istoria în acest fel. Ar fi primele rânduri greșite în istoria d-voastră. (Aplause).

D. N. Iorga : Mai sunt. (Haritate).

D. I. Th. Florescu : Am spus în toată cuvântarea mea că numai Take Ionescu eră de altă părere decât d. Brătianu.

ceeace țara știa deja, dar noi nu aveam nici o discuție între noi și cu toții am făcut tot ce am putut pentru punerea în lumină acolo a drepturilor noastre naționale. Când d. Iorga m'a întrerupt, voiam doar atât să adaug, că Sârbii în străinătate, pe lângă protecția Americii, care a mers până la sofisticarea principiilor Wilsoniene, aveau în opinia publică, doi ani de luptă crâncenă înaintea noastră, aveau și mila tuturor Statelor Antantei pentru suferințele lor, o propagandă cu ani de zile mai veche și puternicul argument că Belgradul trebuie în viitor apărat cu un larg hinterland luat dela poporul vecin. Cetatea martiră—cum ziceau ei—nu mai trebuie expusă tunurilor poporului apropiat.

Iată adevărul. Bineînțeles că atmosfera de ușoară și eftină concesiune făcută de șeful unui alt partid din țară, a ajutat pe Sârbi în câștigul lor prea mare și prea nedrept. (Aplause).

Iată ce cred în toată sinceritatea conștiinței mele de martor ocular și de luptător dezinteresat. (Aplause).

Și fiindcă am ajuns, d-lor, la sfârșitul cuvântării mele, să-mi dați voie să spun pentru viitorul țării noastre, că nu trebuie să stăm de aici în colo cu mâinile încrucișate. O politică nouă se impune, în cece privește relațiunile noastre ex-

terne, în special cu cei din Tripla Înțelegere.

Vreți să devenim frați buni cu sârbii și cu Ceho-Slovacii? Să nu ne mulțumim a ne plimbă pe bulevard cu tratatul în buzunar. Trebuie să mergem la ei acasă și să-i rugăm să vie la noi acasă, spre a ne cunoaște mai bine unii pe alții. (Aplause).

Nici o legătură omenească nu se poate stabili și dură, fără ca oamenii să se aprecieze și să se cunoască. Să se facă mai multe jertfe materiale de guvern pentru apropierea popoarelor aliate. Să fie trimiși la Belgrad profesori, parlamentari, negustori, oameni simpatici și talentați, cari știu spune dreptatea și câștigă sufletele. (Aplause).

Nici nu mă îndoiesc că aceasta este și politica la care cugetă spiritul pătrunzător al d-lui Ministru de Externe. Mi-aș permite însă, d-lor, ca aliat leal, să fac în acelaș timp și o rugăciune amicilor noștri Sârbi. Este poate ceasul ca și dânșii să fie mai atenți la plângerile conaționaliilor noștri rămași sub stăpânirea lor. (Aplause).

Să nu uite că acolo, unde a curs o lacrimă, se ascunde poate o durere mare; și că suferințele acumulate vor țese un lințoliu, care într'o zi poate acoperi inimi

cari vor încetă de a mai bate unele pentru altele. (Aplause).

Ca să nu se ajungă acolo, trebuie să se respecte în prima linie, trebuințele de cultură ale fraților noștri de pe valea Timocului, din Macedonia și din alte părți unde locuiesc Români.

Prin bunătate și toleranță se poate mult mai ușor câștiga inimile decât prin persecuție și arbitrar, aceasta este o axiomă de care n'au voit să ție socoteala altă dată Ungurii și acum trebuie să o regrete.

Conducătorii conștiinți al Serbiei, sunt sigur, că vor înțelege greaua și nobila lor misiune.

Și fiindcă d. Vaida a terminat cu o perorație duioasă, rugându-vă, d-lor, să nu votați protocolul, spre a nu trimite o solie de durere fraților noștri rămași în afară de frontieră, eu vă voi ruga să nu le trimeteți nici o solie de vrajbă, de ură și de revoltă! Să nu le trimitem lozinca pătimașă și inutilă a ruperei raporturilor cu cei cu cari trebuie să stăm de veghe la liniștea și siguranța țării noastre. (Aplause prelungite).

Să le trimitem o solie de răbdare și înfrățire, o solie sfântă de credință, căci credința este prefața mântuirii! (Aplause prelungite: Bravo).

terne, în special cu cei din Tripla Înțelegere.

Vreți să devenim frați buni cu sârbii și cu Ceho-Slovacii? Să nu ne mulțumim a ne plimbă pe bulevard cu tratatul în buzunar. Trebuie să mergem la ei acasă și să-i rugăm să vie la noi acasă, spre a ne cunoaște mai bine unii pe alții. (Aplause).

Nici o legătură omenească nu se poate stabili și dură, fără ca oamenii să se aprecieze și să se cunoască. Să se facă mai multe jertfe materiale de guvern pentru apropierea popoarelor aliate. Să fie trimiși la Belgrad profesori, parlamentari, negustori, oameni simpatici și talentați, cari știu spune dreptatea și câștigă sufletele. (Aplause).

Nici nu mă îndoiesc că aceasta este și politica la care cugetă spiritul pătrunzător al d-lui Ministru de Externe. Mi-aș permite însă, d-lor, ca aliat leal, să fac în acelaș timp și o rugăciune amicilor noștri Sârbi. Este poate ceasul ca și dânșii să fie mai atenți la plângerile conaționaliilor noștri rămași sub stăpânirea lor. (Aplause).

Să nu uite că acolo, unde a curs o lacrimă, se ascunde poate o durere mare; și că suferințele acumulate vor țese un lînțoliu, care într'o zi poate acoperi inimi

cari vor înceta de a mai bate unele pentru altele. (Aplause).

Ca să nu se ajungă acolo, trebuie să se respecte în prima linie, trebuințele de cultură ale fraților noștri de pe valea Timocului, din Macedonia și din alte părți unde locuiesc Românii.

Prin bunătate și toleranță se poate mult mai ușor câștiga inimile decât prin persecuție și arbitrar, aceasta este o axiomă de care n'au voit să ție socoteala altă dată Ungurii și acum trebuie să o regrete.

Conducătorii conștienți al Serbiei, sunt sigur, că vor înțelege greaua și nobila lor misiune.

Și fiindcă d. Vaida a terminat cu o perorație duioasă, rugându-vă, d-lor, să nu votați protocolul, spre a nu trimite o solie de durere fraților noștri rămași în afară de frontieră, eu vă voi ruga să nu le trimiteți nici o solie de vrajbă, de ură și de revoltă! Să nu le trimitem lozinca pătimașă și inutilă a ruperei raporturilor cu cei cu cari trebuie să stăm de veghe la liniștea și siguranța țării noastre. (Aplause prelungite).

Să le trimitem o solie de răbdare și înfrățire, o solie sfântă de credință, căci credința este prefața mântuirii! (Aplause prelungite: Bravo).

